

خلقت آدم علیه السلام – قسمت اول

در راستای مطالبی که پیرامون نظریه تکامل نگاشتم، قرار شد به کیفیت خلقت آدم ابوالبشر علیه السلام پردازیم. که البته بحث مفصلی است و نیازمند چند پست است. و تصمیم گرفتم مطالب را در شرح ابیاتی از مثنوی بنویسم که در این مورد سروده شده.

اما بعد.. مرحوم کرمانی اع میفرمایند:

چون ملائک سوی آن بیت آمدند	*** **	با تضرع باب عفو حق زدند
عفو حق شد شامل احوالشان	*** **	گشت حاصل سربسر آمالشان
جمله روکردند سوی روی حق	*** **	لاجرم بردند در طاعت سبق

قضیه مربوط به اعتراض ملائکه است، که وقتی فساد جن و جان را دیدند، گفتند باز میخواهی خلقتی در زمین بکنی که موجب فساد و خونریزی باشند؟ “قالوا أتجعل فيها من یفسد فیها ویسفک الدماء” و در ادامه گفتند که آن خلیفه را از ما انتخاب کن الی آخر...

که این اعتراض موجب غضب خداوند شده و ملائکه را از عرش خود دور ساخت، تا اینکه هفت دور

حول بيت المعمور گشته و طلب مغفرت کردند تا بخشیده شدند. چنانکه امام باقر ع از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت میکنند: **فَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا رَبَّنَا افْعَلْ مَا شِئْتَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ قَالَ فَبَاعَدَهُمُ اللَّهُ مِنَ الْعَرْشِ مَسِيرَةَ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ، قَالَ فَلَاذُوا بِالْعَرْشِ وَأَشَارُوا بِالْأَصَابِعِ- فَنظَرَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ وَنَزَلَتِ الرَّحْمَةُ- فَوَضَعَ لَهُمُ الْبَيْتَ الْمَعْمُورَ فَقَالَ طُوفُوا بِهِ وَدَعُوا الْعَرْشَ فَإِنَّهُ لِي رَضَى فَطَافُوا بِهِ- وَهُوَ الْبَيْتُ الَّذِي يَدْخُلُهُ كُلُّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ- لَا يَعُودُونَ أَبَدًا- فَوَضَعَ اللَّهُ الْبَيْتَ الْمَعْمُورَ تَوْبَةً لِأَهْلِ السَّمَاءِ- وَوَضَعَ الْكَعْبَةَ تَوْبَةً لِأَهْلِ الْأَرْضِ.**

پس پیامد وحی از یزدان پاک	****	خلقتی خواهم بپا آرم ز خاک
چون نمودم راست آن خلق جدید	****	سربسر از بهر او ساجد شوید

“وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا”

پس خطاب آمد ز قهار جلیل	****	هم باسرافیل و هم بر جبرئیل
تا فرود آیند بهر قبض خاک	****	از برای صورت آن جسم پاک

وَ لَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ

مشخص است که خلق کردن غیر از صورت گرفتن است، و خداوند آدم را بسیار پیش از آنکه به زمین بفرستد در عالم روح خلقت کرده بود، اما برای فرستادن او در عالم جسم، ملائکه را به زمین فرستاد تا از عناصر هورقلیا بیاورند و با آن، بدن اصلی او را مصور کرد، و سپس آن روح را تنزل داده به آن بدن تعلق داد.

برای غیر آشنایان با حکمت مشایخ عرض میکنم: (علت اینکه میگویم هورقلیا این است که، اولاً خاک عرضی زمین، خود مرکب از سایر عناصر است. ثانیاً به بدن اصلی ربطی ندارد، چرا که آدم علیه السلام تا مدتها تنها با بدن اصلی خود در بهشت هورقلیا بوده و بعد از خوردن میوه آن درخت به عالم اعراض نزول کرد و بدنی از عناصر این عالم گرفت.)

چون فروگشتند آن قوم گزین	****	استعاده برد سوی حق زمین
چون که مختار از خطاب حق بدند	****	هر دوشان سوی فلک بالا شدند
پس مقرر شد که عزرائیل راد	****	جانب ارض آید از سبع شداد
قبضه ای بردارد از روی زمین	****	بهر جسم پاک آن خلق گزین
استعاده برد خاک از قبض او	****	او هم از عصیان حق تابید رو
قبضه برداشت از آن خاک زار	****	داد اندر دست جبریلش قرار

أَنْ أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَخْلُقَ آدَمَ فَأَمَرَ جِبْرِئِيلَ أَنْ يَهْبِطَ إِلَى الْأَرْضِ وَيَقْبِضُ مِنْهَا قَبِضَةً فَنَزَلَ فَسَبَقَهُ إِبْلِيسَ لَعَنَهُ اللَّهُ إِلَى الْأَرْضِ وَقَالَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُرِيدُ أَنْ يَخْلُقَ مِنْكَ خَلْقًا وَيُعَذِّبُهُ بِالنَّارِ فَإِذَا أَنَا أَلَمِكُ فَقُولِي أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ إِنَّ أَخَذْتَ مِنِّي شَيْئًا يَكُونُ لِلنَّارِ فِيهِ نَصِيبٌ قَالَ فَلَمَّا أَتَاهَا أَلَمِكُ جِبْرِئِيلُ قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِاللَّهِ الَّذِي أَرْسَلَكَ بَأَنْ لَا تَأْخُذَ مِنِّي شَيْئًا يَكُونُ فِيهِ نَصِيبٌ لِلنَّارِ قَالَ فَرَجَعَ وَكَمْ يَقْبِضُ مِنْهَا شَيْئًا وَقَالَ يَا رَبِّ اسْتَعَانَتْ بِكَ فَرَحِمْتَهَا فَبَعَثَ مِيكَائِيلَ فَأَقْسَمَتْ عَلَيْهِ فَرَجَعَ وَكَمْ يَأْخُذُ شَيْئًا وَ

قَالَ كَذَلِكَ ثُمَّ بَعَثَ إِسْرَافِيلَ فَرَجَعَ وَ لَمْ يَأْخُذْ شَيْئًا ثُمَّ بَعَثَ عَزْرَائِيلَ فَقَالَتْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ أَنْ تَأْخُذَ مِنِّي شَيْئًا فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا فَقَبِضَ مِنْهَا قَبْضَةً وَ رَجَعَ بِهَا إِلَى اللَّهِ فَقَالَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ خُذْ مِنْ أَعْلَاهَا وَ أَدْنَاهَا وَ أَبْيَضُهَا وَ أَسْوَدُهَا وَ أَحْمَرُهَا وَ أَصْفَرُهَا وَ أَخْشَنُهَا وَ أَنْعَمَهَا فَلِذَلِكَ اخْتَلَفَتْ أَلْوَانُهُمْ وَ أَخْلَقَهُمْ فَمِنْهُمْ الْأَبْيَضُ وَ الْأَسْوَدُ وَ الْأَصْفَرُ وَ الْأَحْمَرُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِعَزْرَائِيلَ أَلَمْ تَتَعَوَّذْ الْأَرْضِ مِنْكَ بِي؟ قَالَ بَلَى وَ لَكِنِّي لَمْ أَلْتَفِتْ إِلَيْهَا لِأَنَّ طَاعَتِكَ أَوْلَى مِنْ رَحْمَتِي لَهَا فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى اعْلَمْ أَنِّي سَأَخْلُقُ مِنْهَا أَنْبِيَاءَ وَ صَالِحِينَ وَ غَيْرَهُمْ وَ أَجْعَلُكَ تُقْبِضُ أَرْوَاحَهُمْ قَالَ فَبَكَى عَزْرَائِيلَ لِمَا سَمِعَ ذَلِكَ وَ قَالَ إِذَا كُنْتُ كَذَلِكَ كَرِهَوْنِي الْخَلَائِقِ فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَا تَخَفْ فَإِنِّي أَخْلَقُ لَهُمْ عَلَا يَنْسُبُونَ الْمَوْتَ إِلَيْهَا

خداوند ابتدا جبرئیل، میکائیل و اسرافیل را جهت آوردن خاک به زمین فرستاد، و زمین برای هر سه ایشان نالیده و اجازه برداشت خاک را نداد، و میگفت از من چیزی بردارید که بخواهد مستحق آتش جهنم باشد و آن سه ملک دست خالی بازگشتند.

تا اینکه عزرائیل فرورفتاده شد و بدون توجه به خواست و استعاضه های زمین قبضه ای از آن را برای صورت دادن آدم بالا برد. و در ادامه حدیث است که به همین خاطر خداوند او را برای قبض ارواح انتخاب کرد و ابتدا عزرائیل ناراحت شد که این باعث میشود خلایق از او کراهت داشته باشند و خدا فرمود نترس چرا که من علت هایی برای مرگهایشان خلق میکنم تا مرگ خود را به آن نسبت دهند.

گفت از تو آورم هر نیک ذات	*** **	پس کفی بگرفت از آب فرات
از کیا و اتقیا و رهبران	*** **	از تو آرم جمله پیغمبران
گفت از تو هر که از حق هست دور	*** **	پس کفی دیگر گرفت از آب شور
وز تو سازم خلقت اشرار را	*** **	از تو آرم جمله ی کفار را
پرسش از ایشان شود در هر زمن	*** **	کی سزد کس را سؤال از کار من
تا که جسم مرده اش یابد روان	*** **	کرد بر آن قبضه آن کفها روان

در ادامه حدیث امام باقر علیه السلام میفرماید: فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى «إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَاءٍ مَسْنُونٍ- فَإِذَا سَوَّيْتَهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ» قَالَ وَ كَانَ ذَلِكَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى فِي آدَمَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَهُ- وَ احْتِجَاجًا مِنْهُ عَلَيْهِمْ (قَالَ) فَاعْتَرَفَ رَبُّنَا عَزَّ وَ جَلَّ غُرْفَةً بِيَمِينِهِ- مِنَ الْمَاءِ الْعَذْبِ الْفُرَاتِ- وَ كَلَّمَا يَدِيهِ يَمِينٍ فَصَلَّصَلَهَا فِي كَفِّهِ حَتَّى جَمَدَتْ- فَقَالَ لَهَا مِنْكَ أَخْلُقُ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ عِبَادِي الصَّالِحِينَ وَ الْأَئِمَّةَ الْمُهْتَدِينَ وَ الدُّعَاةَ إِلَى الْجَنَّةِ وَ اتَّبَاعَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ لَا أُبَالِي وَ لَا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ وَ هُمْ يُسْأَلُونَ، ثُمَّ اغْتَرَفَ غُرْفَةً أُخْرَى مِنَ الْمَاءِ الْمَالِحِ الْأُجَاجِ فَصَلَّصَلَهَا فِي كَفِّهِ فَجَمَدَتْ- ثُمَّ قَالَ لَهَا مِنْكَ أَخْلُقُ الْجَبَّارِينَ وَ الْفِرَاعِنَةَ وَ الْعُتَاةَ- وَ إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَ الدُّعَاةَ إِلَى النَّارِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ أَشْيَاعَهُمْ- وَ لَا أُبَالِي وَ لَا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ وَ هُمْ يُسْأَلُونَ.

در این مورد توضیح داده بودم که هر موجودی از سه قسمت روح، نفس و جسد یا به عبارتی آب، روغن و خاک خلق شده است، چنانکه خداوند فرموده **انا خلقنا الانسان من نطفه امشاج**.

لذا در خلقت آدم علیه السلام جسد تنها (همان خاکی که ملائکه آوردند) کافی نبوده و قابل شکل گیری نبود، چنانکه برای ساخت یک مجسمه به خاکی مکلس نمیتوان شکل داد. بنابراین لازم بود که خداوند

گوارا ترین آب را با آن مخلوط کند، تا توان شکل گیری و صورت پذیری داشته باشد. حال اینکه حقیقت این آب چیست، نیازمند مطالبی جداگانه است و این پست به قدر کافی طولانی شد.